

אוצר החכמה

אוצר החכמה

ויחי

ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת וגו' ועתה שני בניך וגו'. [פרק מ"ז ד']

נראה ביאור הפסוק, דהנה ת"א מתרגם לקהל עמים לכנשת שבטין, ר"ל דנאמרה בזה הבטחה על הדין של שבטים, [וכן מתרגם בפ' וישלח על גוי וקהל גוים עם וכנשת שבטין, ר"ל דהגוי הראשון שנאמר בקרא פירושו הבטחה על עם ישראל בכללו שיצא ממנו, וקהל גוים היא הבטחה שני', שעם ישראל זה יהי מורכב משבטים, ונתחדש בזה דין של שבטים, ונאמר שם אחר כך ואת הארץ וגו' ר"ל שהארץ ג"כ תתחלק לשבטים], וזהו שאמר ליוסף דאחרי שנתחדש דין של שבטים ובזה תתקיים חלוקת הארץ, ועתה שני בניך וגו' אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, שהם יהיו ג"כ שבטים, וברך אותם אח"כ, ויקרא בהם שמי, וביארו הרמב"ן והרשב"ם דהיינו שיחי' זרעם וזרע זרעם ויעמוד זרעם ושםם לעולם, וביאור הדבר דכיון דעשה אותם שבטים, ממילא יש להם הברית של שבטים שיתקיימו לעולם, וגמירי דלא כלה שבטא כמבואר בב"ב דף קט"ו, ועיין בפירוש הראב"ד על ספרא פ' בחקותי דזהו ברית של שבטים שלא יכלה את זרעם.

ובזה נראה לבאר ג"כ הכתוב זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את זרעכם וגו' וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם וגו', אשר לכאורה אינו מובן, מאי ענין הבטחת הארץ לכאן, ומאי צורך להוסיף על השבועה של ארבה את זרעכם וגו' שהוזכרה מתחלה בפסוק. אולם נראה, דהנה הקב"ה אמר למשה ואעשה אותך לגוי גדול, דהיינו שהברית הכרותה לאבות תתקיים ע"י זרעו של משה, וע"ז הוא שהזכיר משה הכא בתפלתו שבועת והבטחת הארץ שהקב"ה הבטיח שהארץ תתחלק לשבטים, ואי אפשר שתתקיים השבועה ע"י זרעו של משה לבד. והנה במ"ר שם פרשה מ"ד כך אמר משה וכו' כשם שנשבעת לאבות וקיימת עמהם ברית וכו' ולדברך הרי אתה מעמיד משבט לוי שאני משבטו מה יש לך לומר לשבט ראובן ולשבטים אחרים ע"כ, הרי מפורש שהזכיר משה בתפלתו הכא

גם ברית השבטים, ועיין בספרי דברים פ"ח אשר נשבע ד' לאבותינו שאין ת"ל לאברהם ליצחק וליעקב וכו' א"כ מה ת"ל לאבותיכם אם לענין שבועת אבות כבר אמור אלא זו ברית השבטים שנאמר שבועות מטות אומר סלע ע"כ, [כ"ה בנוסחת הגר"א שם, וגם לפי הנוסחא הישנה דברי הספרי מתפרשים כן, עיין בז"ר שם], הרי מבואר מהספרי דבברית השבטים נאמר גם זה שהארץ תתחלק להם, והיינו כמש"כ דבעיקר הבטחת הארץ נאמר שהארץ תתחלק לשבטים, וזהו שהזכיר משה בתפלתו גם הבטחת הארץ שא"א להשבועה להתקיים בלי שבטים. והנה ברמב"ם פ"א משמיטה ויובל הל"א כתב וז"ל א"י המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות עכ"ל, הרי דתלה דין זה דאינה נמכרת לצמיתות בהא דמתחלקת לשבטים, וזהו שסיים משה בתפלתו ונחלו לעלם, שנאמר גם דין של לא תמכר לצמיתות ושהנחלה תתקיים לעולם שגם זה תלוי בהא דהארץ תתחלק לשבטים, וממילא דא"א להעמיד הגוי גדול מזרעו של משה לבד, וכש"נ.

א

שהוקשה לו שהרי כבר הוצטח הארץ ליעקב כמו שכתוב הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אחננה ולזרעך ומה התחדש בהצטחה השניה. ותירץ הרמב"ן שכאן ניתנה לו הארץ בשבועה מה שלא ניתנה לו בהצטחה הראשונה, יעוין דדבריו.

ועפ"י"ד מרן נראה צוה עוד, שהרי שם התחדש דין השבטים כדכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך. ועד עכשו הוצטחה הארץ לאברהם ליצחק וליעקב, והצנים יורשים את הארץ מכח האבות ולכן כתוב צפר' ויאלף הנ"ל לך אחננה ולזרעך. וצפר' וישלח אחרי שהתחדש דין של שבטים, הוצטחה הארץ לשבטים צפני ענמם כמו שהיתה הצטחה לאברהם ליצחק וליעקב כל אחד צפני ענמו, ולכן כתוב שם לך אחננה, ולזרעך אחריך אתן

תו"ד מרן, שכאן התחדש דין שבטים, שעם ישראל יהיה מורכב משבטים. ואחרי שנתחדש דין של שבטים צוה תתקיים חלוקת הארץ. וצתוה"ד הביא מרן את דברי הספרי בדברים פ"א, אשר נשבע ד' לאבותינו, שאין ת"ל לאברהם ליצחק וליעקב וכו', א"כ מה ת"ל לאבותיכם, אם לענין שבועת אבות כבר אמור, אלא זה ברית השבטים. הרי מבואר מהספרי דבברית השבטים נאמר גם זה שהארץ תתחלק להם. והיינו כש"נ, דבעיקר הצטחת הארץ נאמר שהארץ תתחלק לשבטים, עכ"ל.

והנה צפרשת וישלח [צראשית פל"ה י"ב] כתיב, ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אחננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ. מתוך דברי הרמב"ן שם נראה